

ČO PRINIESOL NÁRODNÝ PROJEKT Štandardizáciou systému poradenstva a prevencie k inklúzi a úspešnosti na trhu práce PRE KARIÉROVÉ PORADENSTVO NA SLOVENSKU?

Katarína Štukovská, Štefánia Hrivňáková

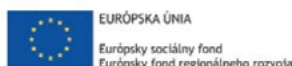
Národný projekt **Štandardizáciou systému poradenstva a prevencie k inklúzii a úspešnosti na trhu práce** (NP Štandardy)¹ realizoval Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie v čase globálnych výziev celosvetovej pandémie a vojnového konfliktu v našom susedstve. Za krátky čas trvania projektu NP Štandardy (2019 – 2023) sa udiali rozsiahle a dramatické zmeny vo svete práce aj v našich životoch. V máji 2023 projekt ukončil svoju aktívnu fázu, a preto je na mieste pozrieť sa na to, aké sú jeho výstupy a dopady v oblasti kariérovej výchovy a kariérového poradenstva (ďalej len KVaKP).

V projekte išlo o systémové uchopenie kariérového poradenstva a kariérovej výchovy v školstve z rôznych strán – od implementácie novej legislatívy do praxe, cez tvorbu komplexných odborných a praktických materiálov až po vzdelávanie odborných a pedagogických zamestnancov škôl a poradenských zariadení (VÚDPaP, 2019). Na podporu zvládania zmien v práci a v životoch ľudí sa kariérové poradenstvo zameriava celkom prirodzene, no v NP Štandardy sme si čoraz viac uvedomovali potrebu rozvíjať ho systémovo, v stále väčšom rozsahu, najmä v celoživotnej perspektíve. Takisto sme si uvedomovali aj kľúčovú potrebu rozvoja systému KVaKP s inovačnými stratégiami podpory kariérového vývinu detí a žiakov počnúc materskou školou až po vysokú školu. Kariérovému poradenstvu a kariérovej výchove v rámci systému poradenstva a prevencie bola venovaná ucelená aktivita NP Štandardy.

Jeden z oporných pilierov projektu zdôrazňoval novo sa vynárajúce potreby skvalitňovania ľudských zdrojov na podporu dlhodobej kariérovej prípravy detí a žiakov na zvládanie nových výziev: „Realizácia kariérovej výchovy a kariérového poradenstva pre deti MŠ, žiakov ZŠ a SŠ je základným pilierom. Ak nemáme kvalitné a dostatočné programy KVaKP už v detstve s následným pokračovaním počas ZŠ

1 Projekt č. 312011W833 je spolufinancovaný z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje. Prioritná os: 1 Vzdelávanie. Špecifický cieľ: 1.1.1 Zvýšiť inkluzívnosť a rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a zlepšiť výsledky a kompetencie detí a žiakov.

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

www.esf.gov.sk
www.minedu.sk

a SŠ adekvátne vývinovým obdobiam dieťaťa a úlohám viažucim sa k vývinovým obdobiam, riskujeme zúženie zmyslu kariérovej výchovy a kariérového poradenstva len na hľadanie zamestnania alebo nábor pre zamestnávateľov. V školskom systéme je potrebné neustále implementovanie KVaKP ako prirodzenej súčasť systému poradenstva a prevencie, aby sa vytvárala spájacia niť medzi výchovou človeka a jeho uplatnením v spoločnosti.“ (VÚDPaP, 2019). Spájacou niťou medzi dlhodobou podporou kariérového vývinu a uplatnením sa mladých ľudí v spoločnosti a v živote, sú nadobudnuté zručnosti pre riadenie vlastnej kariéry v troch oblastiach: sebazpoznanie a sebautváranie vo vzťahu ku kariére, poznávanie sveta práce, veku primerané plánovanie svojej kariéry a sebariadenie vo vzťahu k svojmu životu. Všetky tri oblasti KVaKP boli primerane veku akcentované vo všetkých odborných dokumentoch, metodických výstupoch a vo vzdelávaniach NP Štandardy.

Podporu KVaKP naprieč celým školským systémom posilnili legislatívne úpravy zákonov. Novela zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (Zmeny, 2022) stanovila úrovne podporných opatrení piatich stupňov v realizácii odborných činností všetkých odborných a pedagogických zamestnancov. V doplnkových dokumentoch transformácie poradenských zariadení (MŠVVaŠ, 2023) sa nachádzajú informácie o tom, ktorí aktéri a akým spôsobom prispievajú k realizácii kariérovej výchovy a poradenstva v jednotlivých stupňoch. Na prvom a druhom stupni sa podpora kariérového vývinu v kariérovej výchove poskytuje všetkým deťom a žiakom v školskej triede prostredníctvom učiteľov (najmä triednych), s podporou kariérového poradcu v škole a kariérového poradcu poradenského zariadenia. Individuálne a skupinové kariérové poradenstvo žiakom sa poskytuje aj prostredníctvom poradenských zariadení na treťom a štvrtom stupni podpory, a vysokošpecializovaný stupeň kariérového poradenstva pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami na piatom podpornom stupni. Zároveň sa však zdôrazňuje podporná (metodická a koordinačná) činnosť pedagogickým a odborným zamestnancom každého nižšieho stupňa (v KVaKP obzvlášť poradenské zariadenia poskytujú podporu kariérovým poradcov a kariérovým tímom v školách). Každý stupeň nadväzuje na odbornú a pedagogickú prácu predchádzajúcich stupňov a prirodzene vytvára podmienky multidisciplinárnej spolupráce a rozvoja všetkých zainteresovaných, ktorí pracujú s deťmi/žiakmi v škole aj mimo nej a s ich rodičmi a rodinami (MŠVVaŠ, 2023).

Okrem školského zákona (Zákon, 2023) sa v novele Zákona č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch vytvorila nová odborná kategória kariérového poradcu v zariadeniach poradenstva a prevencie (Zákon, 2022, § 26) s jeho kľúčovými činnosťami, no s potrebou stanovenia kompetencií, ktoré sa následne definovali v mnohopočetných stretnutiach expertných skupín odborníkov z praxe. Na zmenu poskytovania odbornej starostlivosti nadviazala aj potreba rozvoja doteraz menej zdôrazňovaných, či len okrajovo používaných kompetencií odborných a pedagogických zamestnancov vrátane kariérových poradcov. Ide napríklad o kompetencie koordinácie odborných činností a tímovej spolupráce, zručnosti multidisciplinárnej spolupráce, metodické podpory a práce s kariérovými tímami (Zákon, 2022). V praxi však tento spôsob práce kladie väčší dôraz na **metodickú podporu pri rozvoji kompetencií kariérových poradcov i pedagogických a odborných zamestnancov v školách.**

S cieľom podpory rozvoja kompetencií kariérových poradcov v zariadeniach poradenstva a prevencie bol vytvorený akreditovaný inovačný vzdelávací program s názvom *Inovácie v kariérovej výchove a kariérovom poradenstve*. V dlhodobom (až 150 hodinovom) inovačnom programe vzdelávania pre kariérových poradcov centier poradenstva a prevencie sa pozornosť zameriavala na aktuálne

rozvojové potreby kariérových poradcov v KVaKP v rámci štyroch modulov: 1. *Kariérový poradca ako sprievodca, jeho rola a identita*, 2. *Tvorenie partnerstiev a podpora spolupráce so školami a v školách*, 3. *Stratégia/koncepcia kariérového poradenstva a práca KP v regióne*, 4. *Kariérové poradenstvo ako súčasť inklúzie a práca s vlastnými zdrojmi*. Na vzdelávacie moduly nadviazal deväťmesačný mentoringový program, ktorý prehľboval jednotlivé témy, a obohacoval ich aj o nové aspekty, ktoré sa vynášali v praxi účastníkov. Zameranie vzdelávacieho programu výstižne vyjadrila jedna z účastníčok: „Vzdelávanie mi veľmi vyhovovalo, mám pocit, že sa posúvame aj my do 21. storočia s prístupnosťou ku klientom.“ Vzdelávanie sa realizovalo zážitkovým spôsobom s praktickým využitím teórií transformatívneho, sociálneho a skúsenostného učenia. Bolo priamo prepojené s podporou implementácie získaných kompetencií do praxe, okrem využitia mentoringu a mentoringových skupín aj podporou vzájomnej výmeny skúseností z praxe. Z vyjadrenia ďalšej účastníčky po ukončení vzdelávania: „Je mi ľúto, že sa končí časť s pravidelným stretávaním a networkovaním, vzdelávanie bolo pre mňa vzpruhou a inšpiráciou!“ a aj z hodnotení ďalších účastníkov vyplynula praktická užitočnosť vzdelávania. Následná celková spätná väzba na realizované vzdelávanie a odborné činnosti s ním spojené ukázala v priemere spokojnosť vyššiu ako 92 %. Najvyššiu spokojnosť účastníci prejavovali s lektormi a komunikáciou počas organizácie a trvania vzdelávania, kde sa spokojnosť pohybovala v priemere až na úrovni 95 %.

Úspešnosť dvojročného vzdelávania takmer všetkých kariérových poradcov poradenských zariadení však máme možnosť vidieť hlavne v praxi, kde sa účastníci skvelo chopili svojej roly, a realizujú zaujímavé programy KVaKP už od nižších ročníkov základnej školy, niektorí aj v materskej škole. V úzkej spolupráci so školami tvoria koncepcie KVaKP pre svoj región, pripravujú zaujímavé workshopy, prinášajú príležitosti na rozvoj pedagogických a odborných zamestnancov či sa púšťajú do tém ako zelené poradenstvo a hľadajú spôsoby, ako čo najlepšie pracovať s deťmi/žiakmi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Niektorí účastníci sa zo vzdelávania inšpirovanými vlastnými aktivitami zúčastnili súťaže [Národná cena kariérového poradenstva 2022](#) (Euroguidance Slovensko n.d.).²

Okrem vzdelávania kariérových poradcov v poradenských zariadeniach bol vytvorený komplementárny akreditovaný vzdelávací program pre skupiny kariérových poradcov v školách spoločne s pedagogickými a odbornými zamestnancami základných a stredných škôl, a osobitne pak pre učiteľov materských škôl s názvom *Inovatívne prvky v kariérovej výchove a v poradenstve v školách*. Vzdelávací program v priebehu troch rokov absolvovalo vyše 1 000 účastníkov. Podobne ako pri programe kariérových poradcov v poradenských zariadeniach boli expertnými skupinami definované kompetencie v KVaKP a poskytovaná podpora implementácie získaných kompetencií do praxe aj pre účastníkov tohto inovačného vzdelávania. Účastníkom boli ponúknuté možnosti individuálnych konzultácií pri praktickej implementácii kariérovej výchovy a pri vytváraní spolupráce v kariérovej výchove s ostatnými pedagógmi v školách s cieľom podpory kariérového vývinu detí.³ Po oboch vzdelávaniach sledujeme v praxi kariérových poradcov v poradenských zariadeniach a kariérových poradcov v školách zmenu nazerania na KVaKP. Na KVaKP sa začína pozerieť nielen ako na profesijnú prípravu žiakov

2 Cenu získalo poradenské centrum Košice-Karpatská za vytvorenie a realizáciu zážitkového online programu *Zážitkami k povolaniu* (týždeň online aktivít) a Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie (VÚDPaP) za vzdelávací program *Inovatívne prvky v kariérovej výchove a poradenstve v školách* (Euroguidance Slovensko, n.d.).

3 Vzdelávací program *Inovatívne prvky v kariérovej výchove a poradenstve v školách* bol ocenený Národnou cenou kariérového poradenstva v roku 2022 za jeho prínos do KVaKP na Slovensku (Euroguidance Slovensko, n.d.).

v posledných ročníkoch základných či stredných škôl, ale tiež ako na dlhodobý proces realizovaný v spolupráci všetkých, ktorí pracujú s deťmi a žiakmi a ich rodičmi a rodinami.

Dlhodobú kvalitu poskytovania KVaKP a spôsobu vykonávania KVaKP garantujú v NP Štandardy vytvorené *Štandardy odborných činností* (VÚDPaP, 2022c), medzi ktoré sú osobitne zaradené aj štandardy KVaKP. Kariéroví poradcovia ich vedia prakticky využívať a nechať sa nimi viesť pri poskytovaní svojej činnosti. *Štandardy odborných činností* (VÚDPaP, 2022c) KVaKP sú dvojakého typu: výkonové a obsahové. *Výkonové štandardy* (VÚDPaP, 2022d) pre KVaKP poradenských zariadení a komplementárne KVaKP pre školy. *Výkony odborných činností* (VÚDPaP, 2022e) opisujú štandardné procesné úkony jednotlivých krokov poskytovania KVaKP. V následne vytvorených obsahových štandardoch (VÚDPaP, 2022a) nájdeme usmernenia k metódam posudzovania kariérového vývinu, priamym aj nepriamym intervenciám v KVaKP vrátane intervencií pre žiakov so špeciálno výchovno-vzdelávacími potrebami. Dotýkajú sa tém ako spolupráca s rodinou, rovesnícke skupiny, žiacke kariérové portfólio, preventívne programy, poskytovanie relevantných informácií či sprostredkovanie kontaktu so školami na ďalšom stupni vzdelávania či svetom práce. Okrem výkonových a obsahových štandardov sa identifikovali a opísali *odborné postupy a skúsenosti* (VÚDPaP, 2022b), ktoré sa zameriavajú na konkrétne kroky a inšpiratívne skúsenosti z praxe odborníkov. V KVaKP sú to odborné postupy pre prvú a druhú smerovú voľbu a praktické postupy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

V rámci NP Štandardy vznikli aj ďalšie podporné zdroje a manuály ako napríklad *Spríevodca pre kariérového poradcu v Centre poradenstva a prevencie* (Jaššová, Hrivňáková, & Kozelnická, 2023b) alebo praktické manuály na podporu kariérového vývinu detí v materských školách: *Kariérový vývin v predškolskom veku* (Jaššová, Hrivňáková, & Kozelnická, 2023a) a pre učiteľov I. stupňa základných škôl *Kariérový vývin v mladšom školskom veku* (Hrivňáková, Jaššová, & Kozelnická, 2023). Boli vytvorené aj webináre a podcasty s kariérovými témami ako napríklad posilňujúce techniky pre rolu kariérového poradcu s mnohými ďalšími témami praktickými návodmi v oblasti KVaKP, napr. na realizáciu SWOT analýzy, IKIGAI či aktivity IZBY.⁴

Do vytvárania stratégií a podpory systémového rozvoja KVaKP v dlhodobom horizonte na všetkých úrovniach v školskom systéme sa zapojili mnohí odborníci a kľúčové odborné výstupy boli pilotne overované v praxi s možnosťou pripomienok a návrhov. Kariéroví poradcovia s posilnenými kompetenciami v legislatívne stanovenej línii úrovni podpory metodicky spolupracujú pri plánovaní a realizácii KVaKP s kariérovými poradcami v školách a ich kariérovými tímami alebo skupinami pedagógov. Vytvorili sa podmienky podpory pre kariérových poradcov, kariérové tímy a inkluzívnu kariérovú výchovu a kariérové poradenstvo pre všetky deti/žiacov a ich rodiny od materských škôl až po vysoké školy.

Na záver možno vyjadriť nádej, že dosiahnuté výsledky v NP Štandardy s vytvorením systému a posilnením podpory KVaKP budú tvoriť oporu pre ďalší rozvoj KVaKP na Slovensku aj do budúcnosti.

⁴ Záznamy zo všetkých webinarov a podcastov sú dostupné na tomto odkaze [Kariérová výchova a kariérové poradenstvo – VÚDPaP \(vudpap.sk\)](https://vudpap.sk/).

Zoznam zdrojov

- Euroguidance Slovensko (n.d.). *Národná cena kariérového poradenstva 2022 – kto sú tohtoroční ocenení?* <https://www.euroguidance.sk/nckp/ocenenia-2022/>
- Hrivňáková, Š., Jaššová, M., & Kozelnická, E. (2023). *Kariérový vývin v mladšom školskom veku*. VÚDPaP. <https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2023/05/karierovy-vyvin-v-mladsom-skolskom-veku-final-jaz-1.pdf>
- Jaššová, M., Hrivňáková, Š., & Kozelnická, E. (2023a). *Kariérový vývin v predškolskom veku*. VÚDPaP. <https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2022/08/Karierovy-vyvin-v-predskolskom-veku.pdf>
- Jaššová, M., Hrivňáková, Š., & Kozelnická, E. (2023b). *Sprievodca pre kariérového poradcu v Centre poradenstva a prevencie*. VÚDPaP. <https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2023/08/sprievodca-pre-karieroveho-poradcu-v-centre-poradenstva-a-prevencie-v103.pdf>
- MŠVVaŠ (2023). *Transformácia poradní*. <https://www.minedu.sk/transformacia-poradni/>
- VÚDPaP (2019). *Národný projekt: Štandardizáciu systému poradenstva a prevencie k inklúzii a úspešnosti na trhu práce (2019 - 2023)*.
- VÚDPaP (2020). *Metodické usmernenie CPPPaP, ČŠPP, ŠVZ a pedagogických a odborných zamestnancov na školách o procesných štandardoch odborných a odbornometodických činností*. <https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2021/02/Metodicke-usmernenie-CPPPaP-CSPP-SVZ-a-pedagogickych-a-odbornych-v1.01.pdf>
- VÚDPaP (2022a). *Obsahové štandardy*. <https://vudpap.sk/hlavne-cinnosti/standarty-odbornych-cinnosti/obsahove-standarty/>
- VÚDPaP (2022b). *Odborné postupy v pedagogickej a poradenskej praxi*. <https://vudpap.sk/hlavne-cinnosti/odborne-materialy/odborne-postupy-a-skusenosti/odborne-postupy/>
- VÚDPaP (2022c). *Štandardy odborných činností*. https://vudpap.sk/hlavne-cinnosti/standarty-odbornych-cinnosti/?wdt_column_filter%5B2%5D=obsahov%C3%A9%20%C5%A1tandardy%7Cv%C3%BDkonov%C3%A9%20%C5%A1tandardy
- VÚDPaP (2022d). *Výkonové štandardy odborných činností*. <https://vudpap.sk/hlavne-cinnosti/standarty-odbornych-cinnosti/vykonove-standarty/>
- VÚDPaP (2022e). *Výkony odborných činností*. <https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2023/05/vykony-odbornych-cinnosti.pdf>
- Zákon z 22. mája 2008 č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov. (2023). <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2008/245/>
- Zákon z 24. marca 2022 č. 128/2022 Z.z, ktorým sa dopĺňa zákon č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (2022). <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2022/128/20220901#:~:text=ktor%C3%BDm%20sa%20dop%C4%BA%C5%88a%20z%C3%A1kon%20%C4%8D.%20138%2F2019%20Z.%20z.,republiky%20sa%20uzniesla%20na%20tomto%20z%C3%A1kone%3A%20%C4%8C.%20I>
- Zmeny v novele zákona č. 245/2008 Z.z. od 1.1. 2022. (2022). <https://www.minedu.sk/zmeny-v-novele-zakona-2452008-zz-od-112022/>

Autorky

Mgr. Katarína Štukovská

Združenie pre kariérové poradenstvo a rozvoj kariéry, Bratislava
katarina.stukovska@gmail.com

Mgr. Štefánia Hrivňáková

Združenie pre kariérové poradenstvo a rozvoj kariéry, Bratislava
shrivnakova@yahoo.com

Citujte

Štukovská, K., & Hrivňáková, Š. (2023). Čo priniesol Národný projekt *Štandardizáciou systému poradenstva a prevencie k inklúzi a úspešnosti na trhu práce* pre kariérové poradenstvo na Slovensku? *Kariérové poradenstvo v teórii a praxi*, 12(23), 63–68. Dostupné z <https://www.euroguidance.cz/publikace.htm>